

Felip Cirer i Costa

EIVISSA DESCRITA PER LITERATS FORANS

Documents del III Congrés Internacional Geografies Literàries
Octubre 2020

ORGANITZADORS

COL·LABORADORS

CONTRADA A COPS DE MOT¹

Peralta, Morna, llengua i terra unides.
¿D'on arriben els noms, com es carreguen
pel llarg camí d'un cordial ressò,
per què viuen d'amor al lloc que abracen?

De Xarraca a's Cubells s'ha humanitzat
una geografia de topònims,
ja és esperit la roca a's Castellar,
Portmany, magne, magnànim, es desplega
a molts esguards, i amb més gasiva porta
es Portitxol, Porroig o Portinatx.
Conquerim el paisatge amb parla i passos,
diem Aubarca i una vall s'enfonsa,
El dens vocabulari de les costes
s'aïlla a Tagomago arcaic i dur,
munta al cim solitari d'es Vedrà
(altura i mot a's Vedranell s'acoten)

(...)

Nombrosa i vella herència! Quants de pobles,
dient la terra amb veus que s'aferrissen,
un ram al nostre català ofrenaren,
acolorit, i al meu amor permeten
que anomeni Balàfia, Benimussa,
es Botafoc, Bellmunt, Benimaimó,
cala de Boix, Besora, Balansat,
i en un déu Bes perdut i etimològic
arrelada tal volta, Eivissa entera.
M. Villangómez

Marià Villangómez descriu en un únic poema la geografia d'Eivissa; són cinquanta-quatre topònims d'arreu de l'illa inclosos en seixanta-tres versos. Resseguir la geografia illenca descrita en aquest poema és suficient motiu per a una ruta literària.

EVISSA COM A FONT D'INSPIRACIÓ

L'illa d'Eivissa ha estat font d'inspiració de multitud d'autors que ens han deixat per la inspiració del paisatge illenc. En aquest treball ens limitarem a veure l'obra d'alguns autors del Principat i de la resta de les Balears i ens cenyirem únicament a la poesia, encara que emprarem la prosa de Josep Pla com a fil conductor de l'excursió.

Un lector acabat d'arribar a Eivissa caldria que llegís en primer lloc els autors nadius, que amarats del paisatge eivissenc han escrit memorables poemes inspirats en la terra: Isidor Macabich, Marià Villangómez, Jean Serra o el malaurat Manel Marí, tenen magnífics poemes inspirats en el paisatge eivissenc, però penso que és més interessant observar la mirada eivissenca del del punt de vista d'autors forans.

1 VILLANGÓMEZ LLOBET, M. (1986) *Obres completes. Poesia /3*. Barcelona. Edicions del Mall. Pàg. 136-128.

POETES DE LENGUA CASTELLANA

Deixam de banda els poetes en llengua castellana que ens han llegat una producció de qualitat i en repàs ràpid hem d'apuntar Rafael Alberti, que l'alçament militar de 1936, juntament amb María Teresa León, l'agafà a Eivissa i que sempre va mantenir el record al llarg del temps en la seva obra. El poeta gadità tornà a «l'illa ditxosa» el maig de 1987. Marià Villangómez va anostrear el poema «Retorns d'una illa venturosa» que va incloure en *Versions de poesia moderna*². El poema és una evocació de l'Eivissa de 1936 que el poeta va conèixer. En el llibre de 1952 *Retornos de lo vivo lejano*, també inclou un poema de temàtica eivissenca «Retorns de l'amor fugitiu als puigs», que, altra vegada Villangómez ha versionat³. Espigolant en la seva poesia completa s'han trobat tres poemes més amb referències a Eivissa al llibre *Baladas y canciones del Paraná* (1954) que són: «Del Diari a bord», «Cançó 45» i «Cançó 47» i que de nou Villangómez va traduir⁴. Cal apuntar també les múltiples referències de l'estada eivissenca de 1936 de la parella en les memòries de María Teresa León, *Memoria de la melancolía*.

També de la Generació del 27 tenim una mostra de Jorge Guillén. «Silencio hallado en Ibiza (Noche de agosto)», fruit de l'estada que va fer a Sant Antoni de Portmany el 1958.

De la Generació dels 50 també han visitat les Pitüses diferents autors: Francisco Brines, Carlos Bousoño o Claudio Rodríguez. Tots ells han deixat obra eivissenca. De Claudio Rodríguez destaca el magnífic poema: «Enfront de la mar», publicat a l'obra *Alianza y condena* (1965) i que com amb tants autors en llengües diferents, va anostrear Marià Villangómez⁵. És una visió del paisatge eivissenc des de la costa de Sant Carles de Peralta, enfront de l'illot de Tagomano. Dins d'aquest grup, caldria apuntar també l'obra d'Àngel González, amb productives visites a Formentera i a Eivissa. O Emilio Sola, que el 1975 publicà *La isla, o elogio de la pobreza*, poemes enquadrats en el moviment nihilista de començament dels anys setanta; Formentera és la protagonista de l'obra. Però tots aquests bons poemes formen part d'una altra literatura, cal esmentar-los per demostrar que les Pitiüses ha estat font d'inspiració de molts variats poetes. No parlarem ara de les llengües estrangeres, també conreades per nombrosos visitants de les nostres illes, però que cauen allunyats del nostre objectiu.

ELS LITERATS EN LENGUA CATALANA

L'ARRIBADA A EIVISSA

«L'arribada a l'illa d'Eivissa, i concretament a la seva capital, és espectacular i literalment inoblidable. S'hi pot accedir des de Barcelona, València, Alacant i, naturalment des de Palma de Mallorca. S'hi pot anar també volant. Anar-hi volant és còmode, però té poc interès. A Eivissa, s'hi ha d'arribar per mar i trobar-se de cara a la ciutat. Navegant, des de Barcelona, l'illa fa el seu primer acte de presència en la retina del viatger en aparèixer a la matinada -si hom no s'ha adormit, és clar – el foc del far de Tagomago, un illot situat al nord-est de l'illa. Després el vaixell segueix el litoral de llevant i, quan arriba al port d'Eivissa, apareix el panorama de la població, que, -com ja hem dit- és considerable.»⁶

Si heu seguit el consell de Josep Pla, que a les illes convé arribar per mar, quan queda una hora, aproximadament, per arribar al port d'Eivissa es passa vora l'illa de Tagomago i allí s'inspirà Francesc Parcerisas per compondre aquest poema:

2 VILLANGÓMEZ LLOBET, M. (1971) *Versions de poesia moderna*, Edicions Polígrafa. Barcelona. Pàg. 71-72.

3 Publicà la versió en llengua catalana en el número 6 de la revista *Eivissa*, pàg 26-27. Eivissa 1974.

4 Publicades a la revista *Eivissa*, Núm 24, pàg. 13. Eivissa 1993.

5 Revista *Eivissa*, núm 8, pàg. 33. Eivissa 1976.

6 PLA, Josep (1981) "L'illa d'Eivissa" a *Les illes*. Pàg. 155. Barcelona. Edicions Destino.

DOFINS QUE SALTEN⁷

Dofins que salten a proa de les aigües
de Tagomago, profundes, llencen l'esquitx salat
de llurs lloms cercant la tebior de l'aire.
Terbolí de blaus i oxigen d'escuma
foradant el blau matiner, s'alça verd
i crida companys a la folla carrera
contra els cavalls de la nau. Dofins
que salten i fugen la quilla estrangera
en llurs dominis, són l'exemple
cercat en la mar per parlar-vos
de la rara felicitat dels homes.

Francesc Parcerisas, nascut a Begues, Baix Llobregat 1944, té multitud de poemes sobre les Pitiüses, no debades va residir a Eivissa, com a professor d'institut i dedicat també a la traducció, entre els anys 1972-1979. Temps durant el qual va mantenir una intensa vida intel·lectual i de relació amb els poetes eivissencs.

Si Parcerisas canta abans de l'arribada a port, Ramon Bech i Taberner ens canta l'arribada a port:

FUNERAL EIVISSENC⁸

III

Potser no saps que avui, arran dels pins,
el mar és un mirall d'aigua tranquil·la
i que el cel impossible dels dofins
se'ns clava als ulls i ens omple la pupil·la.

Avui, àncora en terra d'un vaixell
que t'ha menat a fum, a rem i a vela,
som els nauzers d'enguany d'un somni vell
de rumb incert i fonedissa estela.

Avui, hoste del port segur dels morts,
Veus derrotar fugaç la melodia
dels núvols, dels ocells i dels records...
I sempre mor un astre en néixer el dia.

IV

Matí d'Eivissa, pur! El corn marí
del pescador, vora la mar, t'ofrena
des de la platja als homes. Dolç matí
nat, sense plor, d'un ventre de sirena!

Matí d'Eivissa, quan es forma el món,
lent, sobre el cos, amb aires de misteri,

7 Publicat a *Curs d'iniciació a la llengua. Normes gramaticals. Lectures eivissenques i formentereres.* (1972). Eivissa. Institut d'Estudis Eivissencs. També i amb la veu del poeta a: Francesc Parcerisas: ACEC (Associació Col·legial d'escriptors de Catalunya) gravació de març de 2003.

8 Aquests poemes els va donar a conèixer Marià Villangómez a "Eivissa a la poesia catalana del Principat i de Mallorca" a revista *Eivissa*, núm 2, pàg. 31.

i el goig precís de retrobar-lo fon
l'assentiment confús d'un encanteri!

-Jo !- dius. Però no ets. Trobes en tu
el garrofer copat i l'ombra verda
de la pineda i el perfum madur
de l'horta clapejada per la userda.

Ramon Bech i Taberner (Barcelona 1918-1995) poeta que podem adscriure dins del corrent simbolista de la postguerra, el 1962 publicà el llibre *Jocs de sirena*, que inclou quatre poemes amb el títol de «Funeral eivissenc»; que va guanyar el premi de poesia Ossa Menor, en la seva primera edició. Bech va conèixer Eivissa a les darreries dels anys quaranta, juntament amb el grup pictòric barceloní Lucerna, que aquell any establiren el seu campament per practicar la pintura a Santa Eulària des Riu. Bech va donar el setembre de 1949 una conferència a la Societat Recreativa i Cultural Ebusus, en el transcurs de la qual llegí alguns dels seus versos d'inspiració eivissenca. El novembre d'aquell mateix any se celebraren unes jornades de germanor entre Eivissa i Barcelona i Bech va presentar la conferència que pronuncià Villangómez; acte que va presidir Josep Maria López-Picó, a la casa de l'orfebre Josep Iglésias.

Uns anys abans, el 1933 un grup d'intel·lectuals mallorquins visitava Eivissa i Guillem Colom va escriure aquest sonet de versos octosíl·labs:

A EIVISSA

Salut, oh terra ebusitana,
que del mar eixies immortal
com una Venus africana,
fresca de rou, blanca de sal!

La vella màscara pagana
del teu somriu ritual
prengue una gràcia cristiana
sota aquest cel que no té igual.

Salut, ardent terra divina!
El vianant que pelegrina
a tu s'acosta al·lucinat

pel teu misteri mil·lenari,
oh místic vas, reliquiari
de l'esglaiosa antiguitat.

Guillem Colom (Sóller-1900-1993) a més d'alguns poemes dedicats a Eivissa i en especial a l'antigor púnica de l'illa, com l'anterior, va destacar pels seus estudis geològics sobre les Pitiüses.

CAP A DALT VILA. DEL PORTAL DE LES TAULES A LA PLAÇA DE LA CATEDRAL

Diu Josep Pla: «La divagació pel barri de la Marina és l'incientiu de la fascinació que us produeix Dalt Vila. Per una rampa arribeu a la porta principal de la muralla. Sobre la porta hi ha una inscripció en llatí que té al damunt un considerable escut reial. (...) Així traspasseu el portal i us trobeu a Dalt Vila. En l'entrellat de carrers que se us presenta, de seguida feu un descobriment. Descobriu l'arquitectura eivissenca. És una gran sorpresa. (...) En primer lloc us trobeu davant una ciutat pràcticament morta. Cap trànsit. Poca gent. Una meravella. Dalt Vila és un conjunt silenciós representatiu del passat, impregnat d'història i d'aristocraticisme,

modest, evidentment (...) Fou el centre de la vida feudal catalana, residència dels conqueridors i, fins a una època recent, residència de les famílies més importants de l'illa -les més riques i influents. Encara hi ha algun escut a les cases grans de Dalt Vila. Així, traspasseu el portal i aneu seguint.”⁹

Abans d'arribar a sa Carrossa i en el pendent que porta de la plaça de Vila a sa Carrossa, que porta el nom oficial d'Ignasi Riquer. Aquí, al núm. 23 va néixer Marià Villangómez, a qui Jaume Vidal Alcover li va dedicar el poema següent:

EL POETA

a Marià Villangómez

-Poetes, reconec els vostres mots
-em digué. I era cert. -Tous pensaments
arrecerats hi dormen – concloïa.

Era humil i sencer: a l'illa, tots
els arcs proves en donen, permanents.
Jo era un bàrbar que feia massa via.

Però a l'esguard m'hi recalaven faules,
així mateix, i vaig parlar d'aquella
terra, tan viva, de la mar, tan blava.

I només li vaig dir, però amb paraules
seves: -Amic, que planin damunt d'ella
l'amor i el pensament.

L'aire cantava.

Jaume Vidal i Marià Villangómez es conegueren per primera vegada en la Barcelona de la postguerra i mantingueren l'amistat al llarg de la vida.

Tot seguit s'arriba als jardins de sa Carrossa, on trobarem el monument dedicat a Isidor Macabich, d'un estil hiperrealista i situat talment just davant la casa que habità al llarg de molts anys el canonge i poeta.

Aquí podem llegir el poema que Josep Maria López-Picó dedicà a Mn. Macabich:

SALUTACIÓ AL RVD. DR. ISIDOR MACABICH¹⁰

Vostre regal del nou-cents trenta-dos
festiven amistats barcelonines
i fem ressò poètic per a vós
de gràcies en flor i sense espines.

Ben haja el brindis de «Dialectals»
el romiatge de les primaveres;
corones d'Ateneu als Jocs Florals
dels al·lotets del ball de les cireres.

Brises d'antany han descobert un niu
semblant a l'eivissenc, en llar dilecta:
poeta, amb mi, Carreras, Montoliu,
germans del niu del vostre dialecte

9 PLA, J. (1981) pàg. 158.

10 MACABICH LLOBET, I. (1967) *Historia de Ibiza IV*. Editorial Daedalus. Palma, pàg. 405-406.

Josep Maria López-Picó (Barcelona 1886-1959) És un dels escriptors més destacats del Noucentisme, prosista, intel·lectual i editor, amb una ingent obra en vers. El poema de López-Picó duu la data de 21 de novembre de 1949 i l'adreça diu: «Amb motiu d'una lectura a casa del senyor Josep Iglésies». Els tres tercets fan referència al recull de Macabich *Dialectals*, publicat el 1932 a les Edicions de La Revista, dirigida per López-Picó. La relació entre aquests dos personatges fou sempre molt estreta, i més després del matrimoni d'un fill de López-Picó amb un noia de descendència eivissenca.

LA PLAÇA DE LA CATEDRAL I EL MUSEU ARQUEOLÒGIC

La pujada a Dalt Vila ens porta fins a la plaça de la Catedral: La primitiva església parroquial de Santa Maria (avui catedral) que fou construïda sobre el lloc on foren adorats els déus successius -l'Astarté fenícia, els déus romans, la mesquita mahometana- degué ser un excel·lent exemplar del gòtic català. En el segle XVIII, sofrí l'investida de la buidor afectada i pedant de l'època. De la fàbrica medieval, se'n conserva el campana, part de l'absida, la sagristia i les dependències destinades a arxiu. L'altar major, dedicat a santa Maria la Major o de les Neus -per ser aquesta festivitat la més acostada a les dates de la conquesta catalana-, és de començaments del segle XIX. En la nau central es troben alguns sepulcres d'antigues famílies catalanes, coetànies, algunes, de Guillem de Montgrí: Balanzat, Llobet, Jover, Arabí, Francolí. El personatge de Mongrí està enterrat a La catedral de Girona. «

«A quatre passes hi ha el Museu (arqueològic): és el lloc on hi hagué la Universitat, és a dir, el règim administratiu d'Eivissa i Formentera. A la Pabordia, que formà part de l'organització feudal, hi ha avui la cúria eclesiàstica. Al costat es troba la deliciosa petita capella gòtica del Salvador, del Gremi de Mariners. En l'espai del Mirador, que fou llotja i lloc de vassallatge i de fidelitat, es veu un gran panorama. És el que veieren, probablement encantats, els conqueridors: un panorama de línies dolces, suaus, llargues, una mica immers en el vapors del mar. Com un soporífer tebi, sota un cel immens, d'un blau esvaït.»¹¹

Allí, a la plaça de la Catedral i davant del Mirador és el lloc escaient per llegir el poema de Llorenç Riber:

A UN CRUCIFIX ROMÀNIC¹²

I

Vostra església s'ha abissada
i vós aquí sou quedat,
la testa descoronada
i amb un braç desenclavat.

Apar que es sia eclipsada
vosta antiga majestat:
vostre cor és font signada?
Vostre pit és hort tancat?

És que els claus ja no sostenen
vostres braços qui s'estenen
dins el buit? És que caureu

ple d'innoble floridura
que enlletgeix vostra figura

11 PLA, J. (1981) pàg. 160-161.

12 RIBER, Ll. (1948) : *Poesies completes*. Barcelona, Editorial Selecta. Havia publicat una primera a versió al *Correo de Mallorca* i d'allí el copià el periòdic eivissenc *El Resumen* (10 de febrer de 1911).

de dalt abaix de la Creu?

II

M'han feta por. Turbulenta
la sang dins mi s'ha glaçat.
Dins vostre pit sollevat,
ronca un panteix de tempesta.

Encara me par que senta
el crit: Tot s'és consumat!
Que com un tro ha esqueixat
vostra boca sangonenta.

Del segle futur sou Pare,
i vostra mort és encara
resurrecció de molts...

Adorant la vostra glòria
s'és postrada aquí la Història
amb son mantell ple de pols!

Llorenç Riber (Mallorca 1881-1958) representant destacat de l'Escola Mallorquina, va escriure aquest poema amb motiu del viatge que va realitzar a Eivissa el juny de 1909; mentre es feien unes reformes en el Museu Arqueològic, es descobrí aquesta escultura. Com explica Villangómez, les referències a Eivissa són dues: la dedicatòria, «Al bon pintor eivissenc l'amic Narcís Puget» i una nota que diu, «En el Museu de l'illa d'Eivissa, entre les relíquies de l'*Ebussus Phenissa* s'alça terriblement aquesta imatge de Jesús crucificat».

A LES ENVISTES DE LA NECRÒPOLIS DEL PUIG DES MOLINS

Per contemplar el panorama de ponent de la ciutat emmurallada d'Eivissa, podem traslladar-nos al baluard de Sant Bernat: «Al costat de la catedral i separat només per un carreró que condueix a la muralla del cantó del penya-segat de migdia, i que s'anomena es Soto Fosc, hi ha el castell». D'allí es pot contemplar la necròpolis del Puig des Molins.

La necròpolis del Puig des Molins és considerada la més gran i important del món púnic. A mogut l'interès -a més d'arqueòlegs, no cal dir- ho- de nombrosos literats. Vegem les paraules que li dedicà Josep Pla: «La necròpolis púnica del Puig des Molins, sobre la qual se superposa una necròpolis romana, ha estat l'establiment que ha fornit d'objectes el museu d'Eivissa i altres museus i col·leccions particulars. El pujol d'aquest nom és molt a prop de la ciutat, té una forma allargada i a

sobre s'hi poden veure uns molins de vent desmantellats. Puja suaument i està cobert d'oliveres velles i torçades. Els enterraments són oberts a escassa profunditat, enfondits en la roca calcària i a poca distància els uns dels altres. Qualsevol que visiti aquest vessant podrà curiosejar en els hipogeus; alguns han estat coberts altra vegada per la terra. Des dels seus topants s'albira la ciutat d'Eivissa i la muralla.»¹³

És un bon indret per llegir el poema de Tomàs Garcés,

DEESSA PÚNICA¹⁴

Oh deessa trobada
dintre la balma obscura!

13 PLA, J. (1981) pàg. 172.

14 GARCÉS, T. (1971) *Plec de poemes*. Barcelona. Edicions Polígrafa.

El foc, la mel
que els trets t'acolorixen
fan pensar en la minyona
retorn del fruiterar, la galta encesa.

Beutat misteriosa,
a tu, severa,
¿qui et donarà el somriure
de la pagesa que acarona
el seu nadó en el porxo de l'església?

També al passat històric d'Eivissa i a les deïtats púniques, hi ha una petit poema, un joc de sonores insistències, de Bernat Vidal Tomàs:

EL VIATGER¹⁵
*Amb un anell púnic exhumat a Mallorca,
visita el museu d'Eivissa.*

A Tànit, la tumbaga,
aquella, la tumbaga,
-¿recordes?- la tumbaga
que el camperol, tumbaga,
a l'hort, desenterrà.
A Tànit, la tumbaga
li porto, la tumbaga
li ofreno, la tumbaga
que d'hort a hort, tumbaga
dofins feren saltar.

Bernat Vidal i Tomàs (Santanyí 1918-1971) farmacèutic, poeta i historiador, autor d'una breu obra de creació, però d'intens valor. Exercí el seu mestratge damunt una generació de poetes del seu poble.

Des del baluard de Sant Bernat és també un bon lloc per llegir un poema inspirat en el Castell d'Eivissa; des d'aquest punt es veu magníficament la façana de migdia del Castell; edifici que en aquell moment es trobava molt malmès; el poema és de Jaume Vidal i Ferrà:

EL CASTELL¹⁶
¿Però com puc llegir el teu nom
sobre aquest pergamí que l'oratge
despert de mitjanit acabussa?
Sols uns ulls oberts dins la foscor,
un dir caminant cap al futur
que de sobte cau sense més passes.
El castell derruït, talment nu
als vuit vents que arriben de la mar,
ara amagatall d'espectres cecs
que temptegen parets de la nit
i intenten ressuscitar aquells cossos
que els trets de la mort van estimbar
damunt d'una làpida d'oblit.

15 Publicat a la revista *Eivissa*, núm 2. Eivissa 1973.

16 OLIVER I FERRÀ, J. "Cinc poemes d'una estada" a revista *Eivissa* Núm 24. Eivissa 1993.

Jaume Ferrà i Oliver (Sóller 1963), ha estat professor a diversos instituts de les Pitiüses; algunes de les seves obres poètiques es troben fortament influenciades pel paisatge pitiús, com és el cas del poemari Naufragi amb pluja (Eivissa 1995) i guanyador del Premi Baladre 1996 convocat per l'Institut d'Estudis Eivissencs.

També sembla inspirat en Dalt Vila el poema de Josep Maria Sala-Valldaura:

HISTÒRIA¹⁷

No hi ha records en la pedra,
car oblida tot d'una els aguait i les traces
del gat que hi espera el vol baix d'un ocell,
de la sargantana pacient i la mosca distreta,
de l'aranya que sotja els fils mortals del seu temps i treball...

Ni la rata ni els peixos:
només l'home posa segles, atorga valor, esgrafia paraules
als inútils orgulls de la guerra.
En marbre o granit.

Un barri que ha entrat en una decrepitud aclaparant, va tenir moments més bons, quan era el barri de gent modesta i sobre tot de pescadors i mariners. Va merèixer aquestes paraules de Josep Pla: «A l'esquerra (de la ciutat) es produeix el barri pescador i popular de la ciutat. Edificat sobre els rocs del penya-segat sobre el quan s'enganxa l'escullera del port, furiosament blanc, és realment pintoresc, vull dir fotografiable. Les cases que el formen, penjades sobre el mar, fan un conjunt de carrerons superposats, tenen una vivacitat popular d'un tipisme mediterrani sorprenent. És molt possible que, com tants altres de la mateixa classe, no sigui ni un prodigi d'higiene ni de salubritat. Els blancs de les cases, l'abundància de calç, la vivacitat dels volums, els detalls innumbrables, fascinen la mirada, tant en la llum solar i aclaparadora de l'estiu, una mica trista i empastifada, com sota la més estàtica i aturada de les nits de lluna. «

Aquest barri va inspirar Jaume Vidal Alcover.

CALÇ A SA PENYA¹⁸

Clarors, coltells reboten
de paret a paret.
Ràpids aguts, esgoten,
ensems, llagor i calfred.

Sobten ombres, disparen
contra el color. Cantons
tallen, angles. Declaren
victòria als racons.

Finestres d'espontanis
coisiols solament
suren. Contra els geranis
la calç es va retent.

Jaume Vidal fou un trencador en tots els àmbits. Va rompre amb l'Escola Mallorquina i eixamplà els horitzons amb una llengua poètica voluptuosa. Té nombrosos poemes que s'inspiraren en Eivissa. Aquests dos en són una prova.

17 SALA-VALLDAURA, J.M. "Tres poemes" a revista *Eivissa* Núm 19-20. Eivissa 1991.

18 VIDAL ALCOVER, J. *Dos viatges per mar*. Palma 1965.

LES SALINES

Un racó que cap visitant pot deixar de visitar són les salines d'Eivissa. Valen una visita, perquè tenen interès. (...) allotjades entre la platja del Codolar i el cap Falcó i els pujols del sud de l'illa, semblen més reguardades sobre la terra calcària (...) El paisatge de l'espai de les Salines és molt distint, doncs, del general de l'illa. És un paisatge lacustre, situat en un litoral d'una aparatositat geològica evident, sobre el qual el sol canicular es bolca amb un miralleig centellejant. Els ocells de la mar volen sobre les aigües mortes dels estanys. Els gran dipòsits de sal formiguen en la llum encegada i els cristalls brillen de plata acarminada i viva.»

Tomàs Garcés ens en dona una visió més poètica:

RECORD DE LES SALINES D'EIVISSA¹⁹

Miralls de les Salines! Orenetes,
en breus volades rases,
el pit hi freguen

Un vaixell negre
ancorat fora moll, de les barcases
pren la farina dura.

Verd, blau i blanc, tot lluu, tot enlluerna.
La sal mig feta sembla neu mig fosa.

Ah, si la posta
contra el talús puríssim
adormís la meva ombra
i la salvés, oferta al cel, per sempre!

Tomàs Garcés (Barcelona 1901-1993). Pertany a la generació que algú ha anomenat com a neonoucentistes, que es caracteritza per una poesia d'inspiració popular, amb una musicalitat i un ampli bagatge cultural. va mantenir una bona amistat amb Marià Villangómez i el setembre de 1965 va visitar Eivissa amb bona part de la seva extensa família; amb dos poetes i el seguici, visitaren les salines i fruit de l'excursió és aquest poema. La palesa amistat entre els dos, n'és una mostra el pròleg que Garcés va escriure per encapçalar l'*Antologia poètica*, que Villangómez publicà el 1969 a l'Editorial Selecta de Barcelona.

CAP A SANT JOAN DE LABRITJA

Si l'excursionista vol anar de les Salines, al sud de l'illa, a l'altre extrem d'Eivissa, hem anar cap a tramuntana, on trobarem el petit poble de Sant Joan de Labritja, amb unes poques arcerades vora el senzill temple, que acull al seu angle nord-est el rural cementiri, que va inspirar Jaume Marí i Prunella, lloc on reposen alguns dels seus familiars.

¹⁹ Aquest poema, juntament amb dos més va sortir publicat, amb el títol "Tres poemes de les Illes" a la revista Lluç (abril de 1968). Després foren recollits a Plec de poemes (1971), darrer llibre de versos que publicà Garcés.

CEMENTIRI DE SANT JOAN²⁰

En record d'A. M. M.
He demanat la clau.
La porta, vella,
obre l'espai fronterer,
allà on la vida
i el no-res
es confonen en el trobament.
Miro els petits munts de terra
i cerco les inicials;
el meu trepig
no malmetrà
l'ordre del temps,
he tancat la porta.
A fora tan sols puc veure
la línia del teu mur blanc
en un immens i profètic silenci.

Jaume Marí Prunella (Barcelona 1960) professor d'institut, de família d'origen eivissenc, és autor del poemari "Gaudi d'hores. Harmonia" i d'assajos sobre la poesia de Marià Villangómez com *Marià Villangómez: una aproximació* (2006) i *La "carpeta 49": de Salvador Espriu a Marià Villangómez* (2009).

Pertany al poble de Sant Joan de Labritja la platja de Portinatx que va inspirar Jaume Vidal Alcover en el poema següent:

ENTUSIASME A PORTINATX

Val-me, forma i ajuda! Oh, sí, valeu-me,
noms, equilibri, definició!
Que per a dir l'amor
total d'aquest indret l'amor no basta.
Creu-me,
savina, si t'abraç, i tu confia
en mi, mar lluminós, si et veig d'enfora.
M'he payoutat l'alegria
abans de venir aquí i vull que l'hora
del goig s'aturi, tremolant -oh, treva
feliç!-, ara que t'he trobada,
Eivissa immaculada,
pubilla meva!

COMIAT DE L'ILLA

Si començàvem aquesta ruta literària amb la visió d'uns dofins vora l'illa de Tagomago mentre el vaixell s'acostava al port d'Eivissa, de la mà de Francesc Parcerisas, podem cloure-la amb uns altres dofins que apareixen al poema "Memòria d'Eivissa", escrit per Baltasar Porcel l'agost de 1964 quan s'allunyava d'Eivissa i que publicà l'abril de 1967 a la revista mallorquina *Bajari*, de

20 MARÍ I PRUNELLA, J. "Gaudi d'hores. Harmonia eivissenca. A revista *Eivissa* Núm 32. Eivissa 1998.

Mallorca. Forma part d'una poesia en cinc parts o cinc poemes d'una sèrie, com els va definir M. Villangómez.

MEMÒRIA D'EIVISSA²¹

A l'amistat i a la poesia de Marià Villangómez

I

Ara que me'n vaig, amic,
nord-oest enllà buscant la terra vasta;
ara que estic tot sol i buit,
hores i hores de ferro navegant
i asprament sonor,
ara que la mar no és mar
sinó espai llis i desert,
repetides, diminutes crestes escumoses;
ara que me'n vaig
recordo hores ja fuites,
d'ahir i d'abans,
d'illa, mar i llum, illa tot illa.

...

Hauria volgut, amic,
que un llarg i lluent, àgil dofí,
hagués saltat davant la barca.
Ara ja no serà.
Jo no serà i per ventura morirem.
Dins la memòria, però,
hi meix la nova i realíssima veritat.
Van veure com sorgia un dofí.
Escolta bé, recrea amb mi:
sorgia el dofí

i...

Baltasar Porcel (Andratx 1937-Barcelona 2009) Destacà per una producció abundant i de qualitat que abraçava tots els camps de la literatura, però destacà en la narrativa. Va fer llargues estades a les Pitiüses a finals dels seixanta i primers setanta, atret pel món artístic i hippy d'aquell moment. Ambientada a les Pitiüses té alguna obra narrativa com *Els argonautes* (1968) o alguns capítols de *Les Illes, encantades* (1984). conreà escassament la poesia, però aquí en tenim una mostra.

21 PORCEL, B. a revista *Eivissa* Núm 2. Eivissa 1973.